

Таблиця 2.3

Кількість професійних учасників, які мали ліцензії на певні види професійної діяльності на фондовому ринку у 2005-2009 роках

	Найменування професійних учасників	Кількість професійних учасників				
		Станом на 01.01.2006	Станом на 01.01.2007	Станом на 01.01.2008	Станом на 01.01.2009	Станом на 01.01.2010
1	Торгівці цінними паперами	795	805	779	815	737
2	Зберігачі	161	180	214	256	297
3	Реєстратори	361	354	372	380	367
4	Компанії з управління активами	159	224	326	411	389
5	Депозитарій	1	2	2	2	3
6	Кліринговий депозитарій	1	1	1	2	3
7	Організатори торгівлі на ринку цінних паперів (фондові біржі та ТІС)	10	10	9	11	10
Усього		1 488	1 576	1 703	1 877	1 806

З урахуванням суміщення певних видів професійної діяльності окремими професійними учасниками ринку цінних паперів, їх кількість станом на 31.12.2009 становила 1 473: 297 учасників – торгівці-зберігачі, в тому числі 124 банки;

33 учасника – торгівці-зберігачі-реєстратори, в тому числі 24 банки;

3 депозитарії мають ліцензію на розрахунково-клірингову діяльність.

Зменшення загальної кількості професійних учасників у 2009 році відбулось за рахунок зменшення кількості торгівців цінними паперами. Так, їх кількість у 2009 році становила 737, що менше на 78 професійних учасників (або на 9,57%) ніж у 2008 році. Також зменшення загальної кількості професійних учасників у 2009 році у порівнянні з 2008 роком відбулось за рахунок зменшення кількості компаній з управління активами на 5,3% та реєстраторів на 3,42%.

У той же час, протягом 2009 року відбулося збільшення кількості зберігачів на 41 професійного учасника, або на 16,01% у порівнянні із 2008 роком, та майже в 2 рази у порівнянні з 2005 роком.

Кількість організаторів торгів торгівлі зменшилась до 10 у 2009 році у зв'язку з анулюванням ліцензії торговельно-інформаційній системі.

Регіональне представництво професійних учасників фондового ринку сформувалось в попередні роки і протягом останнього часу практично не змінюється.

Найбільша кількість професійних учасників станом на 31.12.2009 зосереджена в м. Києві та Київській області – 820 (55,6% від загальної кількості), Дніпропетровській області – 142 (9,6%), Харківській області – 93 (6,3%), Донецькій області – 89 (6,0%), Одеській області – 47 (3,2%), Запорізькій – 37 (2,5%), Львівській області – 36 (2,4%), АР Крим – 35 (2,4%). У всіх інших регіонах діє 177 професійних учасників, або 12,1% від їх загальної кількості.

2.5. РОЗВИТОК КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ

Ринок цінних паперів є особливою складовою фінансового ринку, процеси, пов'язані з випуском цінних паперів, охопили більшість регіональних, функціональних та інституційних сегментів економіки країни.

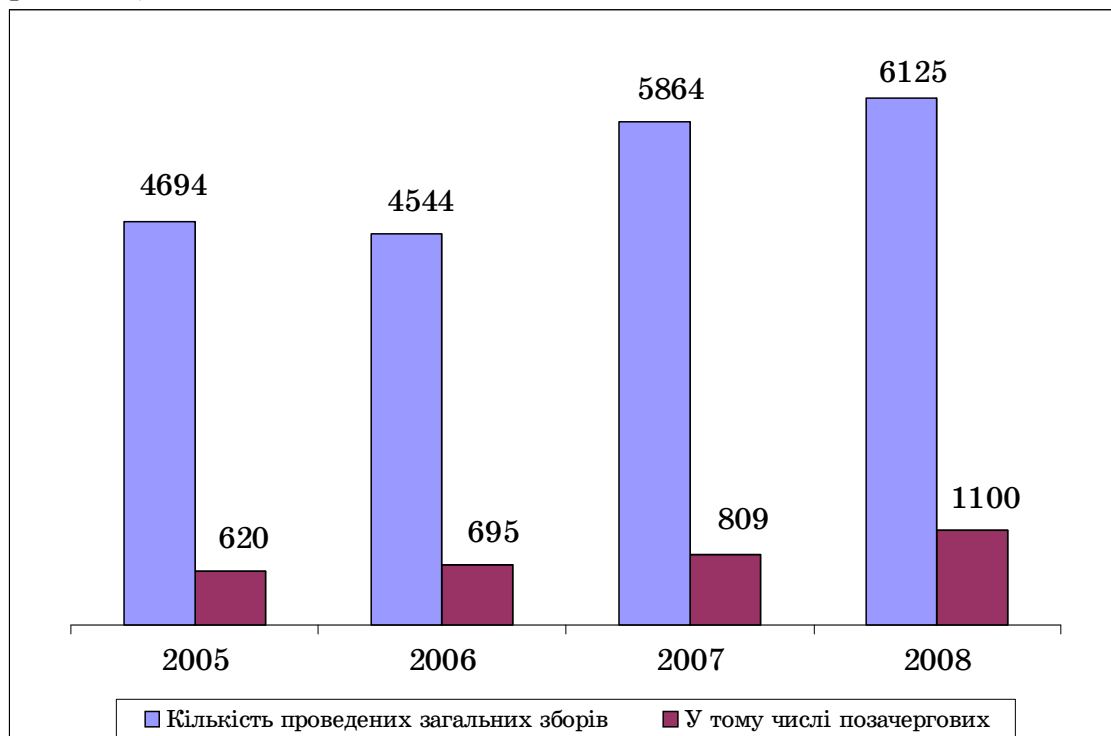
Аналіз інформації щодо розвитку корпоративного управління у відкритих акціонерних товариствах та підприємствах – емітентах облігацій протягом 2005-2008 років наведено в таблиці 2.4.

**Основні показники щодо стану корпоративного управління
відкритих акціонерних товариств протягом 2005-2008 років**

	2005 рік	2006 рік	2007 рік	2008 рік
Кількість товариств, які надали інформацію щодо стану корпоративного управління	6 330	6 113	6 091	6 104
КІЛЬКІСТЬ ТОВАРИСТВ, У ЯКИХ ПРОВЕДЕНО ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ	3 996	3 745	5 029	4 996
- у тому числі позачергові	393	439	604	652
Кількість зборів, усього	4 694	4 544	5 864	6 125
- у тому числі позачергових	620	695	809	1 100
Орган, який здійснював реєстрацію акціонерів для участі у загальних зборах акціонерів				
- мандатна комісія, призначена правлінням	2 886	2 687	3 664	3 625
- правління	663	564	687	670
- незалежний реєстратор	961	931	1 309	1 341
Кількість товариств, у яких створено ревізійну комісію	4 300	3 989	5 406	5 474
Кількість представників акціонерів, що володіють менше 10% у складі спостережної ради, % від загальної кількості представників	59,77	64,56	71,48	70,38
Частота проведення аудиторських перевірок акціонерних товариств зовнішнім аудитором, % від загальної кількості товариств, які надали інформацію стосовно частоти проведення аудиторських перевірок				
- не проводились взагалі	1,04	0,82	0,82	0,81
- менше, ніж раз на рік	1,50	1,79	1,46	1,36
- раз на рік	85,14	83,58	86,20	86,73
- частіше, ніж раз на рік	12,32	13,81	11,52	11,07
Кількість товариств, у яких ревізійна комісія здійснювала перевірку фінансово-господарської діяльності в минулому році, % від загальної кількості акціонерних товариств, які зазначили орган, що здійснював перевірку	56,43	55,22	58,25	58,41
Товариство планує залучити інвестиції протягом наступних трьох років, % від загальної кількості товариств, які планують залучити інвестиції				
- випуск акцій	17,14	18,55	18,86	18,02
- випуск депозитарних розписок	0,98	0,76	0,45	0,56
- випуск облігацій	7,88	8,50	5,16	4,52
- кредити банків	63,16	62,98	66,65	67,61
- фінансування з державного і місцевих бюджетів	10,85	9,22	8,88	9,30
Товариство планує включити власні акції до лістингу фондових бірж протягом наступних трьох років	154	144	250	478
Кількість товариств, які мають власний кодекс (принципи, правила) корпоративного управління	40	40	66	75

У складі регулярної річної інформації емітенти цінних паперів розкривають інформацію про стан корпоративного управління. Аналіз розвитку корпоративного управління проведено за регулярною інформацією 6 669 відкритих акціонерних товариств та підприємств – емітентів облігацій щодо діяльності у 2008 році*.

Згідно із законодавством України, загальні збори акціонерів є вищим органом акціонерного товариства. У 2008 році серед 6 104 акціонерних товариств, які надали інформацію щодо стану корпоративного управління, у 4 996 акціонерних товариств (81,84%) проводились загальні збори акціонерів, у тому числі позачергові – у 652 (13,05% від загальної кількості акціонерних товариств, у яких проводилися загальні збори акціонерів) (діаграма 2.1).

Діаграма 2.1. Кількість проведених загальних зборів у 2005-2008 роках

Найчастіше органом, який здійснював реєстрацію акціонерів для участі у загальних зборах акціонерів, є:

мандатна комісія, призначена правлінням (3 625 акціонерних товариств або 64,32% від загальної кількості акціонерних товариств, які надали інформацію щодо стану корпоративного управління у 2008 році);

незалежний реєстратор (1 341, або 23,79%);

правління (670, або 11,89%).

Контроль за ходом реєстрації акціонерів або їх представників для участі в останніх загальних зборах (за наявності контролю), які проводились протягом 2008 року, найчастіше здійснювали акціонери, які володіють у сукупності більше ніж 10 відсотками (2 124 акціонерних товариства, або 34,79% від загальної кількості акціонерних товариств, які надали інформацію щодо стану корпоративного управління у 2008 році), та Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку (347 акціонерних товариств, або 5,68%).

* відповідно до Рішення Комісії від 19.12.2006 №1591 «Про затвердження Положення про розкриття інформації емітентами цінних паперів», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 05.02.2007 за №97/13364

Ревізійну комісію створено у 5 435 товариствах (89,03% від загальної кількості акціонерних товариств, які надали інформацію щодо стану корпоративного управління у 2008 році).

Дані, отримані з річної звітності за 2008 рік, показують, що у 70% акціонерних товариств до складу спостережної ради входять представники акціонерів, що володіють менше 10 відсотками акцій.

У складі спостережної ради найчастіше створюються комітети стратегічного планування, а саме: у 38% від загальної кількості акціонерних товариств, які надали інформацію щодо складу спостережної ради у 2008 році.

Згідно з Принципами корпоративного управління*, залежно від кількісного складу та функцій спостережної ради, у складі ради доцільно формувати комітети наглядової ради.

У 2008 році серед 6 104 акціонерних товариств у 839 акціонерних товариствах (13,74%) створено спеціальну посаду або відділ, що відповідає за роботу з акціонерами.

У переважній більшості акціонерних товариств (88% від загальної кількості акціонерних товариств, які надали інформацію, яким саме чином визначається розмір винагороди членів спостережної ради) члени спостережних рад не отримують винагороди, а у 11% акціонерних товариств винагорода є фіксованою сумою.

Згідно з Принципами корпоративного управління, члени спостережної ради повинні володіти знаннями, кваліфікацією та досвідом, необхідними для виконання своїх посадових обов'язків. Критерії підбору кандидатів у члени ради повинні визначитись у внутрішніх документах товариства.

Серед вимог до членів спостережної ради, викладених у внутрішніх документах товариств, які надали інформацію щодо вимог до членів спостережної ради, викладених у внутрішніх документах акціонерних товариств у 2008 році, найчастіше використовуються особисті якості (чесність, відповідальність), галузеві знання і досвід роботи у галузі. У 28% акціонерних товариств відсутні будь-які вимоги до членів спостережної ради.

У більшості акціонерних товариств (60% від загальної кількості акціонерних товариств, які надали інформацію щодо способу ознайомлення нового члена спостережної ради зі своїми правами та обов'язками) новий член, який увійшов до складу спостережної ради, самостійно ознайомився із змістом внутрішніх документів акціонерного товариства.

У 2008 році 48% посадових осіб товариства, які відповідали за зберігання протоколів загальних зборів акціонерів, були членами правління (директорами).

У 2008 році 40% посадових осіб акціонерних товариств відповідали за зберігання протоколів засідань спостережної ради та були членами спостережної ради (головами спостережної ради).

51% посадових осіб акціонерних товариств відповідали за зберігання протоколів засідань у 2008 році та були членами спостережної ради (головами спостережної ради).

Згідно із законодавством України виконавчий орган вирішує всі питання діяльності акціонерних товариств, крім тих, що віднесені до компетенції загальних зборів і наглядової ради товариств.

* затверджених рішенням Комісії від 11 грудня 2003 р. №571 «Про затвердження Принципів корпоративного управління»

У 67,85% акціонерних товариств статут товариства містить положення, яке обмежує повноваження виконавчого органу приймати рішення про укладення договорів, враховуючи їх суми, від імені акціонерного товариства.

У 22,31% акціонерних товариств статуту або внутрішні документи акціонерних товариств містять положення про конфлікт інтересів, тобто суперечність існує між особистими інтересами посадової особи або пов'язаних з нею осіб та обов'язком діяти у інтересах акціонерного товариства.

Серед акціонерних товариств досить поширеною практикою є розроблення внутрішніх документів. Найчастіше додаткової регламентації у внутрішніх документах потребують положення про ревізійну комісію (18%), положення про виконавчий орган (правління) (18%) та положення про спостережну раду (19%).

Використовуючи власну інтернет-сторінку 11% акціонерних товариств надають можливість акціонерам отримати інформацію про фінансову звітність, результати діяльності акціонерного товариства. Серед найбільш закритих питань є питання щодо розміру винагороди посадових осіб акціонерних товариств, інформація про акціонерів, які володіють 10 та більше відсотками статутного капіталу.

2.6. МОНІТОРИНГ ДІЯЛЬНОСТІ УЧАСНИКІВ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

Для формування та забезпечення реалізації єдиної державної політики щодо розвитку та функціонування ринку цінних паперів в Україні, сприяння адаптації національного ринку цінних паперів до міжнародних стандартів Комісія в 2009 році продовжувала формування відповідної нормативно-правової бази та інформаційних електронних масивів даних у сфері моніторингу.

Комісією протягом звітного періоду здійснювався моніторинг адміністративних даних учасників ринку цінних паперів:

- торговців цінними паперами;
- організаторів торгівлі цінними паперами;
- компаній з управління активами недержавних пенсійних фондів та інститутів спільного інвестування;
- інвестиційних керуючих;
- реєстраторів;
- зберігачів;
- депозитаріїв;
- саморегульованих організацій;
- інформацій емітентів цінних паперів.

Також Комісією здійснювався контроль за повнотою та своєчасністю розкриття інформації емітентами цінних паперів, за своєчасністю та достовірністю надання адміністративних даних професійними учасниками фондового ринку для подальшого моніторингу.

Нормативними документами Комісії визначено порядок, строки складання та подання форм адміністративних даних учасників ринку.

Протягом 2009 року Комісією прийнято 98 207 адміністративних даних та інформацій за 28 видами.

У 2009 році Комісією отримано 72,8 тис. адміністративних даних від професійних учасників ринку цінних паперів, інвестиційних фондів і взаємних фондів інвестиційних компаній та СРО (таблиця 2.5).